

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍԻ

Ամսոյս 25 ին և 26 ին Դպրոցական երկու Հանգէսներ կատարուեցան : Առաջինն էր Ժողովական Կարձաւորաց Վարժարանի Հանգէսն , որ սահմանուած է միմիայն ի միութարութիւն և առաւել ի քաջաւորութիւն Ուխտաւորաց , որպէս զի փոքր ի շատէ դպրոցներու անհրաժեշտ կարեւորութիւնը զգալով երբ դառնան իրենց երկիրներն , դպրոց ունեցողներն աւելի յառաջ տանելու համար հոգ տանին , չ'ունեցողներն եւս ունենալու համար աշխատին : Հանգէսին մէջ , ուր ներկայ էին Ամեն . Ս . Պատրիարք Հայրը , Պատուարժան Ս . Հարք և մեծ բազմութիւն Ուխտաւորաց , կարգացուեցան երկու Հայերէն ճառ , աշակերտաց դաս առած առարկաներէն այլ և այլ հատուածներ եւ մէկ գրուած տրամախօսական ոճով Աշխարհագրութեան ուսման կարեւորութիւնը բացատրող : Երկրորդն էր քաղաքիս Հայ օրիորդաց դպրոցի Պարգեւաբաշխութեան և ձեռագործաց վիճակահանութեան Հանգէսն :

Առանց յիշեալ դպրոցական Հանգէսներն մանրամասնաբար նկարագրելու և մեր կողմէն գովեստներ կարգալու , արժան կը համարիմք կարգացուած ճառերէն մին հրատարակել , զոր խօսեցաւ Ժող . Վարժարանի Դասատու Բարեշնորհ Սարկաւագ Մելքոն Յակոբեան Թրակացին :

ԱՌԱՔԵԼԱՊԱՇՏՕՆ Ս . ՀԱՅՐ

ԵՒ ՄԵԾԱՐՈՑ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՔ

Ձեր սոյն համախմբութիւնը զիս կը քաջաւորէ , կը բռնադատէ վայրկեան մի մտածել թէ ինչ գործանալի տեսարան է այս , ինչ ի հրգաւոր գու-

մարում , որ երկօր դարերէ ի մեր խորամանկ յարձակումներով եւ անդամով հաղած ունենալով աշխարհի տմեն կողմն ցիրուցան եղած վարատական և տարագիր Հայերն ի մի վայր կը ժողովէ և իրար կը միացնէ , որոց իւրաքանչիւրն ունի իւր բնական տեղւոյն և կլիմային յարմար ձեւն ու տարազը , որոշ գաւառական բարբառն ու արտասանութիւնը և որոշ վարքն ու բարքը : Բայց կը շուարիմ թէ՛ արդեօք ինչ նիւթի վերայ և ինչպէս խօսիմ , որ ձեր ամենուն շահաւէտ եւ միանգամայն հասկանալի լինի :

Բայց ինչ նիւթ առաւել արդիւնաւոր և ուսումնասիրութեան առարկայ կարող է լինել մեզ նման պանդուխտ և վտարանդի ազգի համար , բայց եթէ մեր արժանայիշատակ նախնեաց սրտմական կեանքն հետազօտել , նոցա անմահ յիշատակարանաց մէջ խոյզ և խնդիր լինել , նոցա օրինակելի արարքն ու սիրազգործութիւնքն մատնանիշ առնել , ազգաշէն գործունէութիւնն ու հայրենասիրական քաջագործութիւնքն ի հանդէս ածել , նոցա կենսագրութիւնը մեր կենցաղագրութեան հետ համեմատել , հինը նորին հետ բաղդատել , անցելոյն և ապագային վերայ մտածել . բրտնջան տրքնութեամբ և արխաջան աշխատութիւն տատակիլ նոցա բարեմասնութեանց տիրանալ և ազգաշինութեան գեղեցիկ հանգէս բանալ :

Մեծարոյ հանդիսականք , թող չը կարծուի երբէք , որ Հայ ազգութիւնն ի սկզբանէ անտի ներկայ ժամանակիս նման փառազուրկ և հայրենազուրկ եղած է և օտար աստղերու ներքեւ տատանդական թափառած :

Երբ հետաքննին ուշադրութեամբ ուսումնասիրեմք մեր անմահ նախնեաց սրտմական կեանքը , երբ հետօխոյզ

և հորալորի տիամբ ընթերցասիրեմք մեր ազգային նախնական պատմութիւնը, ակն յայտնի էր տեսնեմք, որ Հայ ազգութիւնն ունեցած է գրական ամենա հայրենիք, անհաշիւ ծագումն է խառն ծնունդաւոր եղած է հին դարուց մէջ իւր հայրենասիրական քունն եւ անհաշիւ և անկասկա թէ ինքնապէս ազատութեամբ ։ Մերկայաբանաց կը տեսնեմք, որ մեր նախնիք կորստաբեր բռնութեան, մահաժին գերութեան և պաշտօն ստրկութեան անհաշիւ թշնամի լինելով իրեն ու զատուելուց արդի ակադեմիկներ զէն ի ձեռին ընդ միշտ շահատակած են անպաշտանակութեանց և ազգային աշխարհադարձութեանց դէմ իրենց ազգութեան անկասկա ինքնօրինակութիւնը, Առաքելական Սուրբ Նիքիոյցոյ ազատութիւնը և պաշտօնը կրօնի փրկարար վարդապետութիւնը անարատ և հաստատուն պահպանելու համար ։ Այն, բացարձակ կը տեսնեմք, որ մեր ազգը խիստ պատկառելի եղած է ի հնումն Արեւելից մէջ իւր համաշունչ միաբանութեամբ և ընդհանր կատարելութեամբ, ունեցած է առաքինի գահակալներ, քաղաքագետ և աշխարհաշէն իշխաններ, դիւցազուն նախարարներ, եկեղեցաշէն հայրապետներ, ազգաշէն վարդապետներ, ընտիր քահանաներ, և շնորհալի ոտակաւագներ, կրթեալ ու գաղափարակաւ մտքեր, հայրենասէր նահատակներ, եկեղեցասէր մարտիրոսներ, ճշմարիտ որդիներ, քաջարի զինուորներ, շահաւետ օրէնքներ, գեղեցիկ սովորութիւններ, հոգեւոր շահատաններ, բաղմամբդ ոտաններ, անասիկ բերդեր ու քաղաքներ, և հայկական գրոշու իւր երջանիկ հովանայն ներքեւ կ'ամրապնդ Վասիլից ծովէն մինչ ի Վալէստին և Վալիստեան լեռ

ներքէն մինչ ի Փոքր Ասիա գրաւող ընդարձակածաւալ տարածութիւնը ։

Այն տեսնեմք որ Հայք խաղաղաբութեամբ կը թափաւորեն, իրենց միաբանական գործակցութեամբ հայրենեաց սահմաններէն թշնամի և սատարակ ազգերն հալածական կը վանեն ։ Բայց կը տեսնեմք միանգամայն, որ նոցա ոչին փառքն ու պատիւը մեր ձակայ և տարակայ ազգաց նախնան ու տաղութիւնը իրենց դէմ կը շարժէ, ամեն կողմէն թշնամիներն գունդադառնոյ Հայաստանի վերայ կ'արշաւեն, անուր խորամանակութեամբ հայն հայուն դէմ յարուցանելու և նոցա մէջ տնտեսականութեան և երկրաւա, կութեան աշխարհաւեր որոններ սերմանելու համար ամեն ձիգ կը թափեն և բաղմամբ ու անընդհատ յարձակումներով Հայոց գտնն ու գաւառներ կը խորտակեն ։ Հայաստան իւր առաւանակներ որդւոյ վարդապոյն արեւմբ կը ներկեն, նոցա նիւթական ու ժրն ու զօրութիւնը կը ծառեն ։ Բայց Հայն այսու չը յուսահատիր երբէք ։ Բանդի քաջ գիտէր նա, թէ Ո՛ր հայն հայիւ կեցոյէ մարդ, այլ և բանին Աստուծոյ որ եղանէ ի բերանոց նորա, այլ ի սիրտ և ի հոգի կը միանայ, և կեղծցականք և աշխարհականք, արք և կանայք, ծերք և տղայք, երիտասարդք և կուսանք, ամենքն առհասարակ զմի զինուորութիւն կը զինուորին, և Հայութիւնն համայն, իրեն Քրիստոնէութեան բաղմաւարչար վեկայուհի, աստուածային սիրոյ անպարտելի զօրութեամբ օգեւորուած անյիւհէր առաքինութեամբ ընդ հուր և ընդ արիւն կ'ընթանայ, ամեն բռնութեանց, ամեն հալածանաց, ամեն բարբարոսութեանց կը դիմագրաւէ և մէն միայնակ Քրիստոնէութիւն կը փրկէ ՂԱրեւելը ։ Հայն մարդկային ու

մեն օրնականութենէ զրկուած, հե-
թանոտական և անոր—բրիստոնէական
արեւնարբու մոլեղնութեանց, անգոր-
խորածանկութեանց և քառմնելի նեն-
գութեանց նշաւակ եղած, մի կողմէն
մարտիրոսական բխրաւոր զոհերով
և նահատակութեան արեան հեղեղ-
ներով Քրիստոնէութիւնը կը պաշտ-
պանէ ընդդէմ զրազաշտական մոլե-
ռանդն ժողովրդութեան, որ իւր
հարստահարութիւններով զՀայաս-
տան կը օտաանէ եւ Արշակունեաց
հարստութիւնն իսպառօպուռ կը կոր-
ծանէ, միւս կողմէն իւր առաքելական
Սուրբ Եկեղեցւոյ անարատ կուսու-
թիւնն ու անկախութիւնը կը պաշտ-
պանէ ընդդէմ կրօնամոլ եւ նենգ
Յունաց, որ սոսկալի չարամտութեամբ
եւ դարաւոր ոտխտութեամբ անխնայ
կը խոշտանգեն զՀայաստան եւ ան-
պատմելի մոլեռանդութեամբ կը
ձգտին իրենց ձեռքին ու արարողու-
թիւնները մեր Եկեղեցւոյ մէջ մու-
ծանել, և ոչ միայն այդպիսի, այլ և կը
ժպրհին նոյն իսկ մեր անոռւածապար-
գեւ լեզուի ուսումն արգելաւ յու-
նական բաժնի մէջ բռնադատելով
նորա տեղ յունարէնն ուսանիլ, և նոյն
կալի դաւաճանութիւններով Բագ-
րատունեաց հարստութիւնն բնաջնջ
կ'առնեն։ Մի կողմէն Հազարացին
Հայն ՚ի մահմեդականութիւն բռնա-
դատելով Հայաստանն հրով և սրով
կ'առնէր, գեղադէմ երկտասարդներն
ու վայելագեղ կոյսերն կը գերեզմարէ,
ծանրակշիռ և անտանելի հարկերով
Հայաստան կը տաքնայէ, միւս կող-
մէն փառամոլ Պապի սեւադէմ ար-
բանեակներն, անօրէն Ունիթմութ դա-
ւանորանական տարապարտ վէճե-
րով, մարտարական հետամուտութեամբ
և կրօնակն երկրորդականութեամբ Հա-
յոց մէջ յուզմանը եւ խռովութիւն

(Ժ

կը սերմանեն, նոյա նիւթակած և բա-
րոյական յոյժն կը տկարացնեն, զնստ
ի Պապադաւանութիւն կը ստիպեն
եւ Ռուբենեան հարստութեան հի-
մունքն փոքրով նորա ձգնաժամն ու
կործանումը կը վազմագեն։

Մի կողմէն խուճագուճ Սկիւթացիք,
անգութ թաթարք և ամբարշտ Պալ-
ոսիք Տուղիլի, Արիստանի, Մէլիքա-
հի, Ջէլպէտախի, Ջինկիլսանի զո-
րապետաց, Լանկիմուրի, Գահմադ-
պի, Եահաբասի, Նիմուրթաշի առաջ
նորդութեամբ և միւս կողմէն Սարա-
կենսք և Թիւրքմէնք Հայաստանի մէջ
մահ ու աւեր կը սփռեն, դաւառներն
կ'ապատախեն, գիւղերն ու աւաննե-
րն կը գերբիեն, հիմնադատակ կը կոր-
ծանեն, քաղաքներն հրոյ ճարակ կ'առ-
նեն, եկեղեցիներն մոխիր կը դարձը-
նեն, քահանաներն սրով կը կոտորեն,
ոչ ժանկան կը խնային և ոչ ձերոյն,
ոչ սգնդեաց տղայոց կը գթան և ոչ
նոյա մորց ազնազորմ արոտառւաց
կ'ողորմին, զոմանս սուսերահար և զու-
մանս մորթագերծ կ'առնեն, զոմանս
կենդանւոյն կը թնայեն և մնացեալներն
ի գերութիւն կը վարեն, և բռնաշունչ
հողմոց ժոռանելով աշխարհին շորս կող-
մին ցիր և յան կը սփռեն։ Վերջապէս
ինչ մի առ մի թուեմ, ՚ի մի բան, Հոյն
յամենաւստ կը հալածի, յամենաւստ
կը տաքնայի և կը խոշտանգի։ Բոլոյ
իւր բոլոր յոյն ու հաւատքը Աստու-
ծոյ վերայ դրած, նորա անմահ սիրով
կը վառի, և իբրեւ ճշմարիտ աշակերտ
Քրիստոսի, ամենայն ինչ անկասկած կը
թողու, թագ ու թագաւորութիւն,
աթոռ ու դաւաղան, արքունիք ու
հայրենիք, երկրոյն փառք ու փառա-
ւորութիւն և Յիսուսի խաչին կը փա-
րի, Եկեղեցւոյ մէջ կամրանայ, Սուրբ
Գոթով կը զինի, Աւետարանաւ կը մը-
խիթարի և իւր պանդխտութեան մէջ

ամեն բանէ յառաջ իւր Եկեղեցին կը շինէ . Եկեղեցին , որ օտարութեան մէջ , բռնութեանց եւ հալածանաց մէջ , խորամանկութեանց ազգակուլ ջրհեղեղներու մէջ Հայուն միակ հայրենիքը եւ փրկութեան ստարանը եղած է . Եկեղեցին , որ , ինչպէս տարեգրութիւնք մատնացոյց կ'առնեն , սոյն մեր յան եւ յիր եւ տառապեալ ազգին անբախիկ եւ հոգեւոր միութեան կեդրոնը , Հայութեան անմահ ոգին , անքուն պահապանն ու հրեշտակը եղած է :

Մեծարոյ Հանգիստականք , ահա այսպէս մեր երջանկալիչատակ նախնիք եւ կեղեցականք եւ աշխարհականք ձեռք ձեռքի տուած համաշունչ գործակցութեամբ սոյն ազգաշինչ մրրկաց եւ փոթորկաց մէջ կարողացան անարատ պահպանել մեր Եկեղեցւոյ Առաքելականդ եւ փրկարար վարդապետութիւնը , նորա շինող ձեւերն ու արարողութիւնները , իրենց աստուածապաշտութիւնն ու աստուածփրկութիւնը , աղբութիւնն ու լեղուն . բայց ընդհակառակն սոյն լուսաւորեալ եւ խաղաղ դարուս մէջ մեք՝ նոցա որդիքս , թուրացանք , վատթարացանք եւ մեր Նախնեաց այնչափ թանկագին զոհերով պաշտպանած եւ իրենց արեամբ նուիրագործած ու անարատ պահպանած հաւատքն ու կրօնը քունի մի բաղդախնդիր միախնարաց եւ մոլեռանդ պապականաց ձեռքն յանձնեցինք եւ մեր միութիւնը , որ մեր միակ զօրութիւնն է , կորուսինք եւ մասերու բաժնուեցանք եւ դեռ Եկեղեցին իր թնանալու եւ անշքանալու վերայ է , Եկեղեցին , մեր փրկութեան տարանը , համարեալ թէ խարստ կորուսած է իւր ճարտար ղեկավարներն , որք կ'արողացան անձնագիր շահատակութեամբ զմեզ հալածանաց մրրկացը Արիւնդին մէջէն նուար-

կելով անվտանգ . սոյն խաղաղ նաւու հանգիստն հասուցանել . համարեալ թէ այլ եւս չեն տեսնուիր մեր Եկեղեցւոյ մէջ հայրենասէր քարոզիչներ , աղբասէր բեմասացներ , որք կը վառէին եւ կ'ոգեւորէին մեր Նախնեաց սիրտն ու հոգին աստուածային անմահ սիրով , որ աշխարհիս ամեն մեծութիւններէն գեր ՚ի վերայ է : Եկեղեցին այրիացեալ է սցծմ իւր եւ աղբի սիրով փեայացած վարդապետներէ , եւ պաշտօնեայններէ , ազգաշին իշխաններէ եւ հայրենատենջ որդիներէ : Կը ջաւխմ , կը մարմոքիմ , երբ այս խօսքերն կ'արտասանեմ , բայց ի՞նչ ընեմ , ճշմարտութեան առջեւ լռելն յանժանք կը համարիմ :

Արդ համարեալ թէ ամեն ճող , ամեն ընտանիք , ամեն գերդաստան փոխանակ աստուածաւախ , առաքինի եւ ճշմարիտ Հայ ու հայրենասէր անդամներ նուիրելու , ըստ մեծի մասին ասունասիրտ , ապականեալ եւ անպարկեշտ անդամներ , օտարախորթ եւ անհարազատ Հայեր կընծայեն ազգին , որով ամեն ուրէք սկեպտիկեան , անզգայ եւ անբարոյական Հայոց թիւն կ'աճի ու կ'ըստուարանայ , եւ ընդհակառակն զգայուն , օրտաղդած եւ բարեբարոյ Հայոց թիւն կը նուազի ու կը սպառի :

Եթէ մեք այս ամեն չարեաց խկական պատճառն ու աղբերակը անաշտութեամբ հետազօտեմք՝ նոյն խկ մեր արդի ամուսնական եւ ընտանեկան կենաց անարբութեան , վտուց ու բարուց ապականութեան եւ պարտուց անգիտակցութեան մէջ պիտի գլուխեմք : Պիտի տեսնեմք , որ այժմ մեր ընտանեաց հայրերն , փոքրիկ բացառութեամբ , իրենց բոլոր ուշքն ու միտքը արբեցութեանց եւ զեղխութեանց դարձուցած են եւ իրենց ան-

ձը եռալիանութեան , պարտամուա-
ցութեան և մարդաջինջ մոլութեանց
մատնած . իսկ մայրերն սնտախապաշ-
տութեան , յիմար զբստանաց և նորա-
ձեւութեան անձնատուր եղած , մո-
ռացած են իրենց բարձր կոչումն ու
պարտաւորութիւնը , անխոյժ են ի-
րենց ընտանեկան բարեկեցութեան ,
իրենց որդեւոց սուրբ և մայրական կրթ-
թութեան համար , ուստի եւ կագն
ու կրուիւր , ատելութիւնն ու անհա-
մոճայնութիւնը անպակաս են ամու-
սիններու և ընտանիքներու մէջ , հե-
տեւաբար և ազգին մէջ : Վասն զի
աղբի մը երջանկութիւնը ամուսնա-
կան և ընտանեկան կենաց երջանկու-
թենէն կախեալ է : Նոյն իսկ ընտա-
նեկան սիրոյ պտուղն է ճշմարիտ հայ-
րենասիրութիւնն ու ազգասիրութիւ-
նը , յարատեւ խաղաղութիւնն ու
լուսաւորութիւնը : Վասն զի ամուս-
նական և ընտանեկան կեանքն է մարդ-
կային ընկերականութեան հիմն ու
խարիսխը , և Քրիստոնէական բարե-
պաշտութեան վառարանն ու ջերմա-
րանը :

Ամուսնութեան սուրբ խորհուրդը ,
որ մեր նախնիք համարած էին իբրեւ
խոստովանութիւն , անքակ միութիւն
և խաղաղութիւն սրտից , որով երկու
անձնիք բարոյական ներդաշնակութե-
մէջ կը մտնային , խապաւ կորուսած է
այժմ իւր բարձր նշանակութիւնը ,
իւր վեհ ու վսեմ նշաւակը : Արդի
երիտասարդ , մեր յուսոյ ծաղիկները ,
ըստ ամենայնի սոճնադիրութեան , զեղ-
խութեան , եւ անժուժկալութեան
մարդածախ կռոյց անձնամատն լինե-
լով՝ սխաճ են փոխանակ մեր նախ-
նեաց նման ի ժամանակին ամուսնաւ
նալու , իրատ անազան ամուսնանալ
և փոխանակ իրենց ամուսնութեն պար-
զութիւն , համբոսութիւն , ընտիր

վարք ու բարք եւ առաքինի կեանք
պահանջելու , մեծագումար դրամո-
ժիտներ պահանջել , դրամն նախամե-
ծար համարելով հոգեկան արժանա-
ւորութենէն , որով օր ըստ օրէ նորա-
սէր , լիտի , տնաւեր , եւ խռովասէր
աղջկանց թիւն կը բաղմանայ , և ընդ-
հակառակն ամօթիւրած , աշխատասէր ,
պարզակեաց , անաշէն և հայախօս հա-
յուհեաց թիւն կը նուաղի . հետեւա-
բար մեր ընտանեկան կեանքն օրէ ցօր
իւր բարձր նշանակութիւնը , իւր վը-
սեմ կոչումը կը կորուսանէ , կը նուա-
տանայ , Հայոց թիւն կը նուաղի , հա-
սարակութիւնը կ'աղքատանայ , ժո-
ղովուրդը յետին թշուառութեան ,
բարոյական ապականութեան եւ կո-
րստեան խաւարի յատակն կը խորա-
սուղի , և եթէ այսպէս շարունակի ,
կը նուաղի և անկասկած յեղձամիջ-
ձուկ կը կորնչի :

Ինքնայայտ ճշմարտութիւն մի է
այս : Համազգային սրտմոլութեանց ,
տիեզերական տարեգրութեանց մէն մի
էջերուն մէջ մերկապարանոյ կը տես-
նուի , որ ամեն աղբի փառաց ու պար-
ճանաց , բարգաւաճութեան և յարա-
տեւութեան դիտաւոր պատճառը ըն-
տանեկան կենաց բարոյականութիւնն
եղած է միշտ . իսկ կործանման և չը-
քութեան պատճառը բարուց զեղ-
ծումն ու ասպականութիւնը : Բացորոշ
կը տեսնուի , որ ամեն ժամանակի մէջ
ազգաց ու ազանց բարօրութեան եւ
երջանկութեան հիմն ու պատճառը
ամուսնական սրբութիւնն եղած է յու-
ւէտ . վասն զի ինչ տեղ ամուսնութե-
սուրբ խորհուրդը , որ առաջին յոգա-
կասն է մարդկային ընկերականութեան ,
սրբութեամբ չը պահպանուի , չը կայ-
այն տեղ ոչ ընկերութիւն , ոչ որդիա-
կան սէր , ոչ արենակցաց համակրու-
թիւն , ոչ աղքութիւն , հեռեւորագ

և ոչ հայրենիք, Քաղաքացի կը տեսնուի թէ՛ կայսրութիւնք, քաղաքք, հասարակութիւնք եւ ընտանիք պահպանուած են և կը պահպանուին միմիայն բարոյագիտութեան վերհարար ազդեցութեամբ եւ նորա ցոյց տուած առաքինական ուղղութեամբ, եւ թէ՛ ժողովուրդի մը յաղթահարին ու իսկ սրա կործանիչ արտաքին թշնամեաց անհամար դժբախտութիւնքն և ահարկու ռազմամթերներն աւելի իւր ներքին սպառնալուծիւնք, անմիաբանութիւնք և բազմադիմի մեղութիւնքն եղած են, որք անցագ աղքատկեցութեան կը ծծեն նորա ոյժն ու դժբախտիւնը, կը խլեն նորա միութեան յոգահասերը, անդամները ցիրուցանկառնեն, եւ նորա մահն ու վախճանը կը վախճանեն ի հաստատութիւն այն հայրական առածի անխոր ճշմարտութեան թէ « Տուն մի չը կործանիր, բայց և թէ ինքն իւր մէջն »:

Աւերորդ կը համարիմ այս մասին օրինակներ յառաջ բերել. վասն զի ի բոց առեալ հին ազգերն, եթէ կամի ամեն ընտանիք սորա ճշմարտութիւնը կարող է նոյն իսկ իւր մէջ տեսնել:

Մեծարոյ Հանդիսականք, ահա այս ամենէն յայտնապէս տեսնուեցաւ թէ որչափ հեռի կը գտնուիմք մեր մեր նախնեաց առաքինութիւններէն և բարեմասնութիւններէն տեսնուեցաւ թէ՛ նորա այն հալածանաց և բռնութեանց ժամանակամիջոցին մէջ ինչպէս անաբաւ պահպանեցին իրենց հայրենի կըրօնն ու Նիկեացին, ազդեցութիւնն ու լեզուն, և թէ մեր այս խաղաղ և ազատ դարուս մէջ ինչպէս մեր մայրենի Նիկեացիէն խորհոյցանք, մտութեաւ բաժնուեցանք, մեր ազգային լեզուն ու գեղեցիկ սովորութիւնները բարձիթաղաւ լրինք եւ գովանի յատկանիւններն ու կոտորելութիւններն կրուսինք և

և օտարացանք, Տեսնուեցաւ միանգամայն, որ այս ամեն շարեաց, յետագիւնութեանց եւ թշուառութեանց բռն ոյառածառն ու աղբերակը ամուսնական և ընտանեկան սիրոյ սրահառութիւնն ու ցամօքումն է, և սիրոյ ցամօքումն ևս հարց և մարց, նա ժողովանդ մարց անդատութիւնական եւ խորին տղխութեան արգասիքն, վասն զի կ'ենն է ընտանեաց անկիւնաքարք:

Ուրեմն, Տեսորք իմ և Տիկնայք, եթէ կը փոխարինք մեր նախնեաց հաւաքատ որդիներ լինիլ, նոցա վասնայ ու սրաքանաց ժառանգ հանդիսանալ, եթէ կը ցանկամք մեր առաքելաւ ունի դաւանութիւնը, մեր նախնեաց անդին և անփոխարինելի աւանդը, մեր ազդեցութեան, մեր հայրենի օրինաց, դու վանի սովորութեանց և լեզուի միակ պահարանը, Նիկեացին բարեղորդել և հաստատուն պահպանել, եթէ կը ցանկամք աղբասեր և հայրենասէր եւ կեղեցականներ ունենալ, որ կարող լինին վերանորոգել և զարթուցանել ի մեզ այն առաքինութիւնը, այն հայրենի կրօնասիրութիւնը, դոր ոչ հուր, ոչ սուր, ոչ հալածանք և ոչ տքտորանք չը կարողացան մեր նախնիքներէն կազմուել ու յամշտակել: Վերջապէս եւ թէ կը ցանկամք բարոյականութեամբ զարգանալ, բարի և առաքինի ազգ մի լինիլ, սէտք է դուն դործելք, աշխատիմք գիշերաճան աքնողութեամբ մեր երջանկոյիշատակ նախնեաց նման մեր քոյրերն ու աղջիկներն ըստ օրինի կրթութիւնը թեալ ու դատութիւնալ մայրեր ունենալ, կրթեալ բրիտանեական բարեպաշտութեան մէջ, կրթեալ բարոյական աշխուռութեան մէջ, կրթեալ ազգային և հայրենասիրական հոգւով: Վասն զի կրթեալ մայրերն իրենց օրդւոյ հօդ այն հետ կը խօսին, նոցա մը

տայ հետ սիրան եւս կը մշակեն ու կը լուսաւորեն, ներքին մարդն արտաքին մարդոյն հետ ներդաշնակ թեւերով կը կապեն, նոցա հոգւոյն մէջ առաքինութիւն և բարեպաշտութիւն կը սերմանեն, նոցա մատաղ սրտին խորը Հայրենասիրութեան և ազգասիրութեան սրբազան հուրն կը վառեն ու կը բորբոքեն և մարդկութեան բարի և առաքինի քաղաքացիներ կը նմայեն :

Բայց ցաւ է մեզ ասել, որ այժմ մեր դպրոցները, նա մանաւանդ օրիորդաց դպրոցները, բոտ մեծի մասին թիւր ու մոլոր ընթացից մէջ կը գրռնուին. նոցա մէջ փոխանակ հայկական լեզուն ուսուցանելու, մեր լքիստոնէական հաւատոյ անարատ դաւանութիւնը, մեր առաքելական եկեղեցւոյ և ազգի պատմութիւնը, մեր երանելի նախնեաց քաջագործութիւնքն ու փառքը դասախօսելու, օտար լեզուաց քանի մի բառերու թթմովումն կ'ուսուցանեն, և աւելի խաղալու և դաշնամուր զարնելու մէջ կը կրթեն. փոխանակ ուսեալ հայրեր, կրթեալ եւ տանտէին մայրեր պատրաստելու, իմաստակ և թուուցիկ երիտասարդներ եւ օտարամուղ գերասանահիններ կը պատրաստեն և զմեզ բարոյական ապականութեան բերանբացանդունդին եզրը կը մզեն, և գուցէ փոքր միւս ևս գահալէժ կորնջիմք :

Արդ՝ ժամ է սթափելու, ժամ է արթննալու, այլ ևս պէտք է մեր անտարբերութիւնը ՚ի բաց թոթափելով սոյն կորստաբեր դրութիւնն վերի վայր չըջել, մեր դաստիարակութեան և լուսաւորութեան չէնքը պարտաճանաչութեան եւ պարտակատարութեան հաստատուն հիման վերայ զետեղել և բարոյականութեան պատուանդանի վերայ բարձրացնել. վստն զի մեր ազգի հոգեւոր միութեան միակ կասն ու

յոյր բարոյականութիւնն է, բարոյականութիւնը միայն կարող է մեր ազգի քաղաքացիական դասմանը կապակցել, մեր ազգայնութիւնն ամրապնդել և մեր առջեւ յառաջխաղացող թեան լայնածաւալ ասպարէզ բանալ :

Սիրելի Հանգիսակոյնք, ՚ի վերայ այս ամենայնի պէտք է քաջ իմանամք այս անուառ ճշմարտութիւնը թէ՛ մինչեւ որ մեր ազգը բարոյապէս չը զարթնուի, զօրաւորն տկարին ձեռնառու չը լինի, հարուստն իւր լիութեամբն աղքատին պակասութիւններն չը ցուցանի, ուսումնական անուսին չը մերձանայ, նորա խաւարին գաղափարներն չը լուսաւորէ, բարոյականն անբարոյականին օշնութեան չը փութայ, դոյն ապականութեան անդունդէն չը հանէ, մեր ազգի համար չը կայ ոչ մի արանութիւն, ոչ խաղաղութիւն, ոչ ճշմարիտ լուսաւորութիւն, հետեւապէս և ոչ երջանկութիւն :

Ահա այս ամենն իմանալով մեր ազգի փոյթն ու եռանդը պէտք է լինի ուրեմն դպրոցներն բարեկարգել, առաքինական ուղղութեամբ զարգանալ և բարոյական միութեամբ ամրանալ, որով միայն կարելի է պահել մեր երկնային կրօնն ու դաւանութիւնը, մեր մայրենի լեզուն ու եկեղեցին, մեր ազգային կատարելութիւններն ու գեղեցիկ սովորութիւնները, մեր գոյութիւնը ու ազգութիւնը, և լինել ազգ առաքինի, ազգ կրօնասէր և ազգ երջանիկ :

Մ. Ս. Յովնէիան :

Հետեւեալ ոտանաւորը Ալեքս. լուէն մեզ զրկուած և սաստիկ թախանձանք հրատարակութիւնը խրն դրուած է :